

Hoofdstuk 1. Akkoord integer en deontologisch handelen

Inhoud

Hoofdstuk 1. Akkoord integer en deontologisch handelen	1
1. Inleiding	2
2. De drie kwaliteitskaders	2
De agenda van de toekomst	2
#Jeugdwerkwerkt omdat jeugdwerkers	2
Kadervorming	3
Deontologie & integriteit	3
Toenemende druk	3
Wat gebeurt er vandaag al en waarom is dit deontologisch akkoord nodig?	3
Integriteitsbeleid	4
3. Het akkoord	5
Welke 3 principes vormen de basis van dit akkoord voor het jeugdwerk?	5
1. Het VN-verdrag inzake de rechten van het kind	5
2. De vertrouwensrelatie tussen jeugdwerker en kind/jongere	6
3. Elke organisatie zijn eigen handelingskader	6
Hoofdstuk 2. Handelingskader	7
1. Wat kan dit handelingskader voor jouw jeugdwerkorganisatie betekenen?	7
Indeling	7
2. De jeugdwerkers	7
3. De relatie van de jeugdwerker met de kinderen en jongeren	8
Basisprincipes	8
Richtlijnen voor pedagogisch handelen en groepswerk	8
Richtlijnen voor het omgaan met individuele hulpvragen	8
4. Relatie van de jeugdwerker met andere actoren	9
Het kind of de jongere als centrale actor	9
5. Discretieplicht	9
6. Samenwerkingsverbanden met maatschappelijke instellingen zoals onderwijs, hulpverlening, politie, OCMW, enz.	10
Gegevensverzameling	11
7. Werken in team en verantwoordelijkheden tegenover de werking	11

1. Inleiding

We hebben drie kwaliteitskaders als jeugdwerk. Ten eerste geven we taal aan het jeugdwerk m.b.v de agenda van de toekomst. Daarnaast werken we via kadervorming aan kwaliteitsvol jeugdwerk. Integriteit en deontologie vormen tot slot het laatste kwaliteitskader.

Waarom schrijven we dit akkoord als specifieke invulling voor deontologie en integriteit?

Binnen het jeugdwerk stellen we de integriteit van kinderen en jongeren voorop. Om dat op een degelijke manier te kunnen doen stellen we dit akkoord voor, waarmee we als jeugdwerk vanuit de eigen sterkte en DNA afspraken maken. We gaan niet mee in het discours van toenemende juridisering, sanctionering en het labelen van kinderen en jongeren onder een etiket dat ze niet verdienen. We leven in een context met toenemende aandacht voor grensoverschrijdend gedrag en informatiedeling o.a. in de sportwereld, ordehandhaving en kinderopvang. Voor ons is het cruciaal dat kinderen en jongeren kansen krijgen, tegen de muur kunnen lopen, kunnen falen, experimenteren en leren in een veilige omgeving .

Het afgelopen jaar werd het jeugdwerk, net als andere sectoren die werken met kinderen en jongeren, gevraagd een formeel kader uit te werken rond grensoverschrijdend gedrag. Met dit akkoord willen we verder bijdragen aan het basiskader van jeugdwerkers, dat zowel in situaties van grensoverschrijdend gedrag, als voor algemeen deontologisch en integer handelen handvaten biedt. Het handelingskader, dat in hoofdstuk twee behandeld wordt, vormt daarbij een concrete richtlijn. We erkennen de eigenheid van elke organisatie. Elke organisatie handelt dan ook in de geest van dit akkoord, maar voorziet een eigen uitwerking voor vrijwilligers en medewerkers.

Als maatschappelijke actor werken we dag in, dag uit met kinderen en jongeren op verschillende kruispunten. Als experts van kinderen en jongeren en hun complexe realiteiten, willen we vanuit onze eigen kracht naar voor schuiven hoe wij integer met kinderen en jongeren omgaan, uiteraard steeds binnen het kader van de wet. We vragen met dit akkoord aan beleidsmakers en andere actoren om ons in die afspraak en eigenheid te erkennen en respecteren.

De opbouw hieronder is als volgt; we gaan in op de drie bovenvermelde kwaliteitskaders zoals. Daarna gaan we over naar het akkoord voor deontologische en integer handelen. Het handelingskader vormt het laatste, concrete hoofdstuk van dit akkoord.

2. De drie kwaliteitskaders

Hieronder gaan we dieper in op de agenda van de toekomst, kadervorming en tot slot op integriteit en deontologie.

De agenda van de toekomst

Of zij/hij/x nu professional of vrijwilliger is, elke jeugdwerker beschikt over een specifiek DNA, dat enkel te beleven, te leren of te ervaren is in het jeugdwerk. Jeugdwerk is speels, creatief en vuil. Het is rebels, springlevend en gedreven. Van jeugdwerk is een hoekje af. Maar jeugdwerk is bovenal een houding: een manier waarop je in de wereld staat en naar de samenleving kijkt. Niet omdat je dat moet, maar omdat je dat wilt. Als iedereen die met kinderen en jongeren contact heeft meer de jeugdwerker in zichzelf bovenhaalt, komen we dichterbij de samenleving die overall kinderen en jongeren versterkt. Niet top-down, maar bottom-up. Niet vanuit ongelijkwaardige machtsposities, maar vanuit actief eigenaarschap en kritisch burgerschap.

#Jeugdwerkwerkt omdat jeugdwerkers

- kinderen en jongeren consequent centraal zetten: jeugdwerkers vertrekken altijd vanuit de leefwereld van kinderen en jongeren. Jeugdwerkers bieden kinderen en jongeren eigen maatschappelijke ruimte, met plaats voor wat ze kunnen en willen, vanuit hun eigen interesses.
- kinderen en jongeren eigenaarschap geven en dit versterken: de activiteiten, de ploegvorming, de werking, de processen en de experimenten. Ook dat kunnen kinderen en jongeren zelf in handen nemen. Ze zijn evenwaardig aan hun begeleiders, de coördinatoren en de professionals.

- proces én product belangrijk vinden: samen met kinderen en jongeren werken jeugdwerkers aan een product. Maar de weg naar het resultaat is minstens even waardevol. Cycli van reflectie en actie wisselen elkaar af. In dialoog, uit ervaringen en in groep leer je en zet je stappen vooruit.
- de kracht van de groep positief inzetten: jeugdwerk verbindt kinderen en jongeren door samen te werken, te verenigen volgens interesses, in te zetten op ontmoeting en netwerken en gemeenschappen te bouwen. Jeugdwerk zorgt zo voor een gevoel dat je erbij hoort en voor openheid voor andere meningen of gewoontes.
- de samenleving mee vormgeven: jeugdwerkers laten kinderen en jongeren groeien als actieve, betrokken burgers in de samenleving. Ze denken samen met kinderen en jongeren na over de buurt of het (lokale) beleid, ze zetten initiatieven op die mensen dichterbij elkaar brengen.

Kadervorming

Alle vorming die zich richt naar jongeren die een verantwoordelijkheid opnemen in activiteiten begeleiden, en als doel heeft om de jongeren hierin te versterken, noemen we kadervorming¹. Geattesteerde kadervorming is kadervorming die erkend is door de Vlaamse overheid en die leidt tot een attest animator, hoofdanimator of instructeur. In de context van deze tekst hebben we het over geattesteerde kadervorming in het bijzonder.

Kadervorming is één van de kwaliteitskaders, waarvan organisaties gebruik kunnen maken om de kwaliteit van hun integer en deontologisch handelen te verhogen. In de competentieprofielen van de opleidingen animator, hoofdanimator en instructeur is er aandacht voor het bewaken van de integriteit van alle betrokken kinderen en jongeren.

Deontologie & integriteit

Toenemende druk

De druk op kinderen en jongeren en de complexiteit van onze samenleving zijn de laatste jaren fors toegenomen. Daarom is het steeds belangrijker dat alle beleidsdomeinen goed samenwerken om de positie van kinderen en jongeren integraal te benaderen en te versterken. Het jeugdwerk vertrekt vanuit kinderen en jongeren zelf en volgt hen in al hun levensdomeinen: de vrije tijd, de school en de zoektocht naar werk. Het vindt mee veerkracht in moeilijke situaties. Het jeugdwerk maakt elke dag de complexe leefwerelden van kinderen en jongeren eenvoudiger door bruggen te bouwen met andere sectoren als onderwijs, welzijn, sociale zaken, mobiliteit, leefomgeving enz. Sterk jeugdbeleid vertrekt vanuit de leefwereld van kinderen en jongeren zelf, en zou niet mogen afhangen van de werking van sectoren en structuren.

Vanuit ons DNA als jeugdwerker zetten we daarom centraal in op kinderen en jongeren. We doen dit elk vanuit de eigenheid van onze verschillende jeugdwerkorganisaties binnen een eigen handelingskader. Dit deontologische akkoord is voor ons als jeugdwerk een gemeenschappelijke startbasis. Het vormt daarbij onze gezamenlijke uitgangspunt om ons jeugdwerk-DNA op de kruispunten van alle levensdomeinen duidelijk te positioneren.

Wat gebeurt er vandaag al en waarom is dit deontologisch akkoord nodig?

We willen als jeugdwerk taal geven aan onze eigenheid omdat we als jeugdwerkers trots zijn op de vertrouwensrelatie tussen jeugdwerkers en doelgroep, op hoe we omgaan met kinderen en jongeren binnen de vrije tijd, op de manier waarop we professioneel individuele hulpvragen aanpakken en op hoe we omgaan met vertrouwelijke informatie. Zonder deze vertrouwensrelatie kunnen wij ons werk niet doen, zowel vanuit het perspectief van de jongere, als vanuit dat van de jeugdwerker zelf.

Ondanks onze huidige inspanningen en de vertrouwensband die we realiseren, constateren we vandaag dat de druk hierop verhoogt. Niet alleen bevinden kinderen en jongeren zich doorheen hun leven op het kruispunt van al hun verschillende levenssferen zoals school, de thuissituatie en hun vrije tijd, ook het jeugdwerk bevindt zich steeds meer op een kruispunt. Het samenwerken met verschillende soorten

¹ <https://ambrassade.be/nl/kennis/kadervorming>

organisaties houdt naast een enorme meerwaarde ook risico's in voor bv. het omgaan met vertrouwelijke informatie. Als jeugdwerk zijn we niet gebonden aan beroepsgeheim maar werken we aan de hand van onze discretieplicht². Of een jongere zich thuis en veilig kan voelen in het jeugdwerk hangt immers substantieel samen met een goede manier van omgaan met die informatie.

Integriteitsbeleid

Naast dat kader van discretieplicht, stellen we binnen het jeugdwerk ook op andere manieren de integriteit van kinderen en jongeren centraal. We geloven dat we als jeugdwerk volop moeten inzetten op een sterk integriteitsbeleid en doen dit vandaag ook door het versterken van de drie beleidsniveaus: kwaliteit, preventie en reactie van een beleid rond integriteit³.

Specifiek in die context starten we vanuit het kwaliteitsbeleid van integriteit, de basis van alles. Daarin leggen we vandaag al vast hoe we als organisaties omgaan met seksualiteit, diversiteit, welzijn,... We gaan daarbij steeds uit van een aantal basisprincipes zoals onder andere het recht op fysieke, mentale en seksuele integriteit, het recht op informatie, het recht op autonomie en het recht op privacy.

Dat kwaliteitsbeleid vormt dus de basis van het integriteitsbeleid. Een preventie- en reactiebeleid, beide integraal deel van een sterk beleid, bouwen daarop verder en vormen samen de preventiedriehoek.

Preventiebeleid bepaalt hoe risico's op seksueel misbruik, pesten, discriminatie, agressie enz. verkleind of voorkomen kunnen worden. Reactiebeleid tot slot bepaalt hoe je met incidenten omgaat (procedure, werkwijze, rapportage, zorg).

Als jeugdwerk vertrekken we vanuit het kwaliteitsniveau van integriteit, maar uiteraard werken jeugdwerkorganisaties ook elke dag verder aan hun preventie- en reactiebeleid. Dat doen we door bijvoorbeeld constructief samen te werken met andere sectoren, met een sterke bescherming voor slachtoffers en een gepaste reactie voor daders. We zetten volop in op de eigen integriteitskaders en acties die organisaties uitwerken, o.a. aangevuld met het Aanspreekpunt Integriteit⁴. We werken in deze context ook constructief samen met lokale actoren zoals politie en veiligheid in het kader van reactie of preventie. Onze vertrouwensband wordt daarvoor echter niet structureel op het spel gezet.

De Vlaamse Jeugdraad verwoordde dit in 2017 als volgt: "We hebben als jeugdwerk een rol te spelen in veiligheid, maar dan wel op onze vertrouwde manier. Namelijk door er dagelijks te zijn voor kinderen en jongeren, hen te helpen een waardevolle plek te vinden in de samenleving, hen via emanciperend werken

² <https://www.uitdemarge.be/deradicaliseringsbeleid/>

³ <https://www.kennisplein.be/sites/integriteit>

⁴ Na verschillende schandalen in de sport- en cultuurwereld werden verschillende commissies Grensoverschrijdend gedrag opgestart in het Vlaams Parlement. Ook binnen het domein Jeugd werd na deze commissies actie ondernomen en werd een extra strategische doelstelling toegevoegd aan de beheersovereenkomsten van alle erkende organisaties. Indicatoren van deze doelstelling waren o.a. om tegen december 2018 een aanspreekpunt integriteit aan te stellen, die tegen eind juni 2019 een opleiding gevolgd moest hebben. Meer informatie kan je hier vinden: <https://ambrassade.be/nl/kennis/artikel/q-a-api-s-in-het-jeugdwerk>

positief te laten bouwen aan hun identiteit. Als jeugdwerk kiezen we ervoor om veilige omgevingen te bieden aan álle kinderen en jongeren. Zo werken we indirect en preventief aan een veilige samenleving. We helpen namelijk te voorkomen.”⁵

Ook het alternatief rapport van het kinderrechtencommissariaat van 2017-2018 vroeg “respect voor de vrijheid in de vrije tijd. Jeugdwerk mag niet geïnstrumentaliseerd worden voor andere doeleinden, zoals om radicalisering op te sporen.”⁶

Tot slot staat in het rapport van de speciale Verenigde Naties rapporteur voor bescherming en verdediging van Mensenrechten in de strijd tegen terrorisme, Fionnuala Ní Aoláin uit 2019 het volgende na een bezoek aan België: “Het gebrek aan een mensenrechtenkader als het gaat over het beroepsgeheim en andere vormen van professionele discretie ondermijnt de vertrouwensrelatie tussen de cliënt en sociale diensten, waardoor hun functie, die zo belangrijk is, in gevaar komt. Dat wakkert polarisatie aan in plaats van het tegen te gaan. De instrumentalisering van sociaal werkers en leerkrachten levert op korte termijn misschien voordelen op, maar zal op lange termijn de efficiëntie en duurzaamheid van de niet-veiligheidsgerichte component van het contra-terrorismebeleid, en dus het algemene maatschappelijke belang, schaden.”⁷

3. Het akkoord

Welke 3 principes vormen de basis van dit akkoord voor het jeugdwerk?

1. *Het VN-verdrag inzake de rechten van het kind*

Het VN-verdrag werd in 1989 afgesproken door de Verenigde Naties en in 1991 bekrachtigd door het Vlaams Parlement. Het gaat over alle levensdomeinen van kinderen en jongeren tot 18 jaar. De rechten uit dat verdrag zijn ondeelbaar, onvervreemdbaar en universeel. Vier basisprincipes staan als rode draad centraal in elk artikel: non-discriminatie, het recht op (over)leven en ontwikkeling, het recht op participatie en het belang van het kind. Inhoudelijk bestaat het verdrag uit drie grote pijlers: bescherming, voorziening en participatie van kinderen en jongeren. Het deontologisch akkoord is bij uitstek op zoek naar de juiste balans tussen bescherming en voorziening voor kinderen, jongeren en jeugdwerkers én hun recht op participatie.

We lichten uit het VN-verdrag de volgende cruciale artikels uit in de context van dit deontologisch akkoord:

- Artikel 2: het discriminatieprincipe. Aan dit artikel besteden we graag bijzondere aandacht. We discrimineren niet op basis van huidskleur; geslacht; taal; godsdienst; politieke of andere overtuiging; nationale, etnische of maatschappelijke afkomst; welstand; beperking; geboorte of andere eigenschappen of kenmerken van het kind of zijn (of haar) ouder of wettige voogd.
- Artikel 3: we gaan steeds uit van het belang van het kind. Wat is in het belang van het kind? Dat is niet altijd meteen duidelijk. Als jeugdwerker kan je van mening verschillen met het kind of de ouders over wat in het belang is van het kind. Belangrijk is om altijd in dialoog te gaan met het kind voor je een beslissing neemt om de vertrouwensrelatie te beschermen. Daarnaast is ook de dialoog met de ouders van groot belang indien de mogelijkheid er is. Indien er geen sprake is van extreme kwetsbaarheid of mentale achterstand wordt soms de grens van 12 jaar genoemd. Kinderen vanaf 12 jaar kunnen in principe zelf bepalen wat in hun eigen belang is, maar het blijft enorm belangrijk altijd in dialoog te gaan met het kind zelf en de context errond in rekening te brengen. Ouders hebben daarnaast ouderlijke macht en het recht op informatie om fundamentele opvoedkundige beslissingen te nemen.
- Artikel 12: het participatieprincipe. Dat principe is voor ons als jeugdwerk altijd cruciaal: Kinderen hebben het recht om hun mening te uiten en het recht dat men met deze mening rekening houdt in elke aangelegenheid of procedure die hen aanbelangt.

5 <https://vlaamsejeugdraad.be/nieuws/standpunt-deontologie-het-jeugdwerk-onder-druk>

6 https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/alternatief_rapport_krc_dgde_2018_nl_def_cover_0.pdf

7 https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session40/Documents/A_HRC_40_52_Add.5.docx

- Artikel 19: ter bescherming tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik. Zo'n artikel kan in de context van een deontologisch akkoord niet ontbreken. Deze bescherming garandeert de veilige context voor kinderen en jongeren om hun jeugdwerk te beleven.
- Artikel 31: het recht op vrije tijd. Dat vormt de basis voor jeugdwerk. Elk kind heeft recht op jeugdwerk en een veilige context dat dit toelaat. Een sterk deontologisch handelingskader is dan ook essentieel om veiligheid en integriteit binnen het jeugdwerk te vrijwaren voor alle betrokkenen.

Naast het VN-verdrag inzake de rechten van het kind zijn we ook de Universele verklaring voor de Rechten van de Mens indachtig, jeugdwerk stopt immers niet op 18 jaar. Bovendien kent Europa ook het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, met een hof (EHRM) dat waakt over de naleving en interpretatie van die rechten.

2. *De vertrouwensrelatie tussen jeugdwerker en kind/jongere*

Een jeugdwerker komt heel wat te weten over en van kinderen en jongeren. Voor veel kinderen en jongeren is de jeugdwerker dan ook een informele vertrouwenspersoon. We onderscheiden hier meerdere betekenissen van de invulling van 'vertrouwenspersoon':

- Het formele, juridische statuut van de vertrouwenspersoon⁸ uit het decreet voor de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp
- De rol van een vertrouwenspersoon voor werknemers op hun werkplek
- De contextuele vertrouwensband die jeugdwerkers opbouwen door hun werk met kinderen en jongeren.

Het formele statuut kan opgenomen worden door een jeugdwerker op vraag van de jongere, maar in dit decreet hebben we het expliciet over de contextuele vertrouwensband. Dat vertrouwen is voor een jeugdwerker noodzakelijk om zijn/haar rol ten volle op te nemen. Die vertrouwensrelatie moet beschermd worden, beide partijen moeten binnen het jeugdwerk en op de kruispunten van al hun levensdomeinen zeker kunnen zijn van een vertrouwelijkheid en veiligheid binnen de relatie.

3. *Elke organisatie zijn eigen handelingskader*

Iedere organisatie stelt zijn eigen handelingskader op en informeert breed over pedagogisch handelen in het belang van kinderen en jongeren. Elke jeugdwerker heeft immers nood aan zo'n concreet handelingskader met praktische handvaten, uitgewerkte procedures en levensechte praktijkvoorbeelden. Het vormt een handleiding op kwaliteits-, preventie-, en reactieniveau van integriteitsbeleid waar ze zowel als individu als in team mee aan de slag kunnen gaan. Dit handelingskader zal steeds de twee reeds besproken principes als uitgangspunt nemen en tegemoetkomen aan de eigenheid van de organisatie.

Als jeugdwerk bewaken we met dit deontologisch akkoord en handelingskader de integriteit en de veiligheid van de kinderen en jongeren door voldoende aandacht te spenderen aan minimum onderstaande aspecten:

- Gegevensopslag en -uitwisseling binnen de organisatie en naar externen. Daarbij is bijzondere aandacht nodig voor medische gegevens, gegevens over de verblijfsstatus van kinderen en jongeren enz.
- Het installeren (begeleidershouding) en bewaken van de vertrouwensband tussen jeugdwerker en jongere.
- De omgang met ouders, familieleden en derden in dit handelingskader. Onder deze derden begrijpen we zowel ordehandhaving, onderwijsactoren, zorgactoren, media als andere actoren.

⁸ <http://www.jeugdhulp.be/mijn-jeugdhulp/jongere-ouders/vertrouwenspersoon/informatie-vertrouwenspersoon>

Een cruciaal deel van dit handelingskader moet ook het opnemen van een waardenkader voor vrijwilligers zijn in elke organisatie waarbij dit relevant kan zijn. Dit kan aansluiten bij kadervorming, waarbij jongeren sowieso competenties in verband met integriteit moeten verwerven.

We hebben met dit deontologisch akkoord met heel het jeugdwerk een gezamenlijk startpunt om te werken aan een kwaliteitsbeleid, de basis van het integriteitsbeleid van elke organisatie. Dat geeft jeugdwerkorganisaties de mogelijkheid om vanuit hun eigen DNA samen te werken op de kruispunten van alle verschillende levensdomeinen. In het licht van toenemende uitdagingen die op het jeugdwerk afkomen, werken we met de drie vermelde principes elk ons eigen handelingskader uit. Als jeugdwerkers engageren we ons elk voor dit kader en zorgen we zo samen steeds meer voor sterk jeugdwerk want #jeugdwerkwerkt.

Hoofdstuk 2. Handelingskader

1. Wat kan dit handelingskader voor jouw jeugdwerkorganisatie betekenen?

Onderstaand handelingskader⁹ is bedoeld om jeugdwerkers richting te geven in het handelen met kinderen, jongeren en derden in uiteenlopende situaties. Het vormt de basis voor een constructieve houding als jeugdwerker. Elke organisatie bepaalt zelf de doelgroep van dit kader (professionele jeugdwerkers, vrijwilligers en/of andere jeugdwerkers). Ook de manier waarop jeugdwerkers betrokken en geïnformeerd worden, of dit gebeurt in specifieke situaties of proactief, valt volledig onder de eigen keuze van de organisatie. Elke organisatie handelt dan ook in de geest van dit akkoord, maar voorziet zelf een eigen uitwerking. Die kan erin bestaan bv. te werken rond organisatie - en vrijwilligersbeleid, of uit het aandacht besteden aan het akkoord in de nieuwe beleidsnota.

Indeling

‘De jeugdwerker als professional’ omvat de eerste groep richtlijnen. Hier wijzen we op de verantwoordelijkheid die de jeugdwerker heeft om bij zichzelf de nodige voorwaarden te realiseren voor een integere jeugdwerking. Zelfkennis en inzicht in de eigen positie zijn daarbij essentieel. Dan volgen een aantal richtlijnen die samengaan met de verantwoordelijkheid die een jeugdwerker heeft ten aanzien van de kinderen en jongeren. We onderscheiden het pedagogisch handelen en het professioneel omgaan met individuele hulpvragen. De jeugdwerker heeft ook een verantwoordelijkheid tegenover andere actoren met wie hij een werkrelatie heeft. Hoe gaan we correct om met gegevensregistratie en met vertrouwelijke informatie? Hoe gaan we om met andere actoren in samenwerkingsverbanden? Ten slotte gaan we in op werken in team en op de verantwoordelijkheid van de jeugdwerker tegenover de organisatie.

De Nederlandse taal staat ons niet toe om m/v/x/... schriftelijk op een inclusieve manier te benaderen. Om die reden gebruiken we hieronder telkens ‘de jeugdwerker’ en ‘hij’, maar hiermee bedoelen we dus elke jeugdwerker, in elke context.

2. De jeugdwerkers

1. De jeugdwerker denkt na over de gevolgen van zijn eigen handelen en neemt daarvoor verantwoordelijkheid op. Hij is tijdens de werking verantwoordelijk voor de veiligheid van de kinderen en jongeren die tot zijn groep behoren.
2. De jeugdwerkorganisatie werkt aan en stimuleert de versterking van de deskundigheid van haar jeugdwerkers: kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes.
3. De jeugdwerker bewaakt zijn persoonlijke integriteit: hij maakt geen misbruik van zijn deskundigheid en/of positie.
4. De jeugdwerker is zich bewust van zijn eigen waarden, normen en religieuze en/of ideologische overtuigingen. Hij zorgt ervoor dat die hem niet hinderen bij de uitvoering van zijn opdracht.

⁹ <https://www.uitdemarge.be/deontologie/>

5. De jeugdwerker verduidelijkt tegenover de kinderen en jongeren, en tegenover alle betrokkenen, de verschillende functies en rollen die hij vervult (in verschillende situaties als vrijwillige, professionele of andere jeugdwerker). De jeugdwerker gaat op een bewuste, situatie-gebonden en verantwoordelijke manier om met contacten in de vrije tijd die invloed hebben op zijn rol als jeugdwerker.
6. De jeugdwerker moet zorgen voor een omgeving en een sfeer waarbinnen kinderen en jongeren zich veilig kunnen voelen.
7. De jeugdwerker onthoudt zich ervan kinderen en jongeren te bejegenen op een wijze die hen in hun waardigheid aantast. De jeugdwerker onthoudt zich van elke vorm van (machts-)misbruik of (seksuele) intimidatie tegenover kinderen en jongeren. Seksuele handelingen en seksuele relaties tussen de jeugdwerker en kinderen en jongeren zijn onder geen beding geoorloofd. De jeugdwerker heeft de plicht - voor zover in zijn vermogen ligt - kinderen en jongeren te beschermen tegen schade en (machts-)misbruik.
8. De jeugdwerk zal tijdens activiteiten en daarbuiten gereserveerd en met respect omgaan met kinderen en jongeren en met de ruimte waarin ze zich bevinden. Indien nodig worden per activiteit nadere regels gesteld.
9. De jeugdwerker zal er actief op toezien dat deze regels worden nageleefd door iedereen die bij de kinderen en jongeren betrokken zijn. Indien de jeugdwerker gedrag opmerkt dat niet in overeenstemming is met deze gedragsregels zal hij de daartoe noodzakelijke actie(s) ondernemen.

3. De relatie van de jeugdwerker met de kinderen en jongeren

Basisprincipes

10. De jeugdwerker benadert de kinderen en jongeren als unieke en authentieke personen. Hij toont ten opzichte van iedereen gelijke bereidheid tot het aangaan van een professionele relatie.
11. De jeugdwerker respecteert elk kind en elke jongere ongeacht zijn filosofische, godsdienstige of ideologische overtuiging, in zoverre die niet strijdig is met de Verklaring van de Rechten van de Mens en het Verdrag van de Rechten van het Kind.

Richtlijnen voor pedagogisch handelen en groepswork

12. De jeugdwerker is zich bewust van zijn invloed op het sociaal leerproces van kinderen en jongeren. Hij stimuleert hun competenties met het oog op volwaardige deelname aan de samenleving.
13. De jeugdwerker is een voorbeeldfiguur. Hij is zich bewust van zijn opvoedende rol naar kinderen en jongeren toe. Hij helpt hen beter inzicht te verwerven in hun gedrag en de mogelijke gevolgen ervan.
14. De jeugdwerker gaat positief om met conflicten en moeilijke situaties met en tussen kinderen en jongeren. Hij zoekt daarbij naar leermogelijkheden voor alle partijen.
15. De jeugdwerker communiceert duidelijk over regels en afspraken.
16. De jeugdwerker begrenst grensoverschrijdend gedrag. Hij motiveert die regels tegenover het kind of de jongere en staat in voor de opvolging en re-integratie.
17. De jeugdwerker heeft respect voor de fysieke integriteit van de kinderen en jongeren en gebruikt geen geweld.
18. De jeugdwerker krijgt het respect van de kinderen en jongeren vanuit de vertrouwensrelatie die hij met hen opbouwt. Hij is niet structureel afhankelijk van derden om zijn positie te handhaven.

Richtlijnen voor het omgaan met individuele hulpvragen

19. De jeugdwerker wijst indien nodig op een correcte en warme manier door naar gespecialiseerde instanties. Hij volgt daarvoor de procedure van doorverwijzing van de organisatie. Hij signaleert tekorten in het hulpverleningsaanbod via zijn leidinggevende of verantwoordelijke.

20. De mate waarin de jeugdwerker kan ingaan op individuele hulpvragen hangt af van zijn opdracht en wordt vastgelegd in zijn taakomschrijving. Hij communiceert dat duidelijk naar de kinderen en jongeren.
21. De jeugdwerker erkent dat kinderen en jongeren wilsbekwaam zijn: kinderen en jongeren zijn in staat een eigen mening te vormen en zijn vrij om verantwoorde keuzes te maken. Minderjarigen van twaalf jaar of ouder worden geacht in staat te zijn om zijn belangen redelijk te beoordelen¹⁰. De jeugdwerkorganisatie respecteert de bewuste handelingen en keuzes van het kind of de jongere en respecteert ook het recht van de ouders om geïnformeerd te worden over fundamentele opvoedingskwesties, binnen de wettelijke grenzen en in het belang van de minderjarige. De organisatie en haar jeugdwerkers ondersteunen kinderen en jongeren bij de afweging van belangen en mogelijke gevolgen, altijd met het doel vrijheid mogelijk te maken binnen een veilige context.

4. Relatie van de jeugdwerker met andere actoren

Het kind of de jongere als centrale actor

22. Voor de jeugdwerker staan de verantwoordelijkheid en de keuzevrijheid van kinderen en jongeren centraal. Hij probeert een open communicatie te creëren tussen hen en de voor hen relevante actoren, en dat steeds in het belang van de kinderen en jongeren.
23. De jeugdwerker laat de kinderen en jongeren zoveel mogelijk zelf communiceren. Hij zal hen daarin stimuleren en ondersteunen.

5. Discretieplicht

24. De jeugdwerker is gebonden aan discretieplicht: hij gaat discreet om met de vertrouwelijke informatie over kinderen en jongeren en hun omgeving. Hij geeft deze informatie niet door aan derden zonder hun toestemming. Het vrijgeven van deze informatie schendt het vertrouwen die kinderen of jongeren in hem stellen. Ze schendt ook de vertrouwensrelatie tussen het kind of de jongere en de jeugdwerker, die noodzakelijk is voor de uitvoering van zijn opdracht.
25. Er zijn uitzonderingen op de discretieplicht:
 - Als het delen van informatie in het belang is van het kind of de jongere. Dan vraagt de jeugdwerker echter wel altijd vooraf toestemming aan het kind of de jongere¹¹.
 - Als er sprake is van een noodtoestand: als de fysieke, psychosociale of seksuele integriteit van kinderen of jongeren op het spel staat.
 - Indien de wet de jeugdwerker daartoe verplicht: bij een ondervraging door een onderzoeksrechter¹².
 - Indien er sprake is van een gewetenskwetsie of moreel dilemma voor de jeugdwerker of de organisatie.
 - Als de jeugdwerker of organisatie geschaad wordt.
26. Tegenover ouders hebben jeugdwerkers geen discretieplicht. Zij hebben recht op informatie om fundamentele opvoedingsbeslissingen te nemen. De jeugdwerker weegt dat recht af tegenover het recht op privacy van het kind of de jongere. In sommige gevallen is het informeren van de ouders echter niet in het belang van het kind. De jeugdwerker overlegt daarover altijd eerst met zijn leidinggevende of verantwoordelijke, eventueel en indien mogelijk ook met het

10 Gelijkaardig aan het 'Decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp' (7 mei 2004) waarbij een minderjarige bekwaam geacht wordt om zijn rechten uit te oefenen (recht op hulpverlening, instemming en vrije keuze, informatie en duidelijke communicatie, respect voor het gezinsleven, inspraak en participatie, toegang tot dossier, bijstand, privacy en een menswaardige behandeling). Het recht op instemming en vrije keuze en de dossierinzage oefent hij zelfstandig uit op voorwaarde dat hij tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat is, rekening houdend met zijn leeftijd en zijn maturiteit. Dat betekent dat men van de leeftijd van 12 jaar kan afwijken naargelang de maturiteit van het kind.

11 Een kind van 12 jaar wordt in staat geacht zelf te oordelen over zijn belangen. Als de jeugdwerker van mening is dat een kind niet zelf kan oordelen, beslist hij dat niet zonder overleg met zijn leidinggevende of verantwoordelijke, tenzij hoogdringendheid directe hulp vereist.

12 Daarvoor wordt een bevel afgeleverd door de onderzoeksrechter of is er een uitnodiging tot verhoor van het parket.

Aanspreekpunt Integriteit, tenzij dat niet mogelijk is wegens hoogdringendheid. Bovendien draagt hij niet meer informatie over dan noodzakelijk voor een goed begrip van de situatie.

27. De discretieplicht geldt ook tegenover collega's binnen de organisatie. De jeugdwerker kan vertrouwelijke informatie¹³-delen met teamgenoten onder volgende voorwaarden:

- Voorafgaand overleg met zijn leidinggevende of verantwoordelijke.
 - Hij beperkt zich tot de noodzakelijke informatie.
 - Hij deelt de informatie alleen met bevoegden en alleen indien het delen van informatie noodzakelijk is voor de uitvoering van hun opdracht.
 - De overdracht van informatie gebeurt bij voorkeur in een formele setting (teamverband).
 - De jeugdwerker brengt het kind of de jongere op de hoogte.
 - De jeugdwerker moet zijn leidinggevende of verantwoordelijke informeren en consulteren.
- Hij heeft de plicht om zijn beslissingen, die invloed hebben op het leven van kinderen en jongeren of op de organisatie, af te toetsen bij zijn leidinggevende of verantwoordelijke.
 - De jeugdwerking kan ervoor kiezen om een ouderbeleid op te zetten. De opbouw van de relatie met ouders vertrekt vanuit het perspectief van de kinderen of de jongeren. Jeugdwerkers hebben geen discretieplicht tegenover ouders, maar ook geen actieve informatieplicht. Als zij samen met hun leidinggevende of verantwoordelijke inschatten dat het doorgeven van informatie aan ouders ingaat tegen de belangen van de minderjarige(n) kunnen ze ervoor kiezen om dat niet te doen. Vanaf 12 jaar of ouder kunnen we veronderstellen dat het kind of de jongere in staat is om zijn belangen redelijk te beoordelen¹⁴. Hier gelden ook de uitzonderingen op de discretieplicht zoals hierboven omschreven. Ook hierbij geldt steeds dat de jongere daarin actief betrokken moet worden (met medeweten en toestemming van de jongere zelf, en bij voorkeur gecommuniceerd door de jongere zelf) indien er geen uitzondering van toepassing is.
 - Indien de politie informatie over kinderen en jongeren vraagt aan de jeugdwerker, verwijst hij door naar zijn leidinggevende of verantwoordelijke. Jeugdwerkers opereren sowieso binnen het kader van de wet. Wanneer mensen in gevaar zijn en je hebt daar weet van, ben je altijd verplicht om te helpen (rechtstreeks, via het contacteren van politie,...) indien dit kan zonder jezelf of andere in gevaar te brengen. Dit nalaten kan schuldig verzuim zijn.

6. Samenwerkingsverbanden met maatschappelijke instellingen zoals onderwijs, hulpverlening, politie, OCMW, enz.

28. Samenwerking met andere actoren moet het belang van de kinderen en de jongeren ten goede komen. Noch de jeugdwerker, noch de jeugdwerking kunnen meewerken aan een samenwerking die ingaat tegen de belangen van kinderen of jongeren. Ook in samenwerkingsverbanden vertrekken we vanuit het gegeven dat er discreet omgegaan wordt met vertrouwelijke informatie en dat deze in principe niet gedeeld wordt.

29. De jeugdwerker brengt betrokken kinderen (of ouders) en jongeren op de hoogte van lopende samenwerkingsverbanden¹⁵.

¹³ Vertrouwelijke informatie is alle informatie die men verkrijgt in een vertrouwensrelatie met het kind, de jongere of zijn ouders; mondeling of door observatie (zoals bij een huisbezoek of een zwempartijtje). Als twee jeugdwerkers dezelfde vertrouwelijke informatie verkrijgen, delen zij deze informatie met elkaar, niet met collega's. Als een kind gedrag stelt dat voor iedereen in de werking observeerbaar is, is dat 'gedeelde' informatie binnen de werking. Er kan daarover binnen de werking gepraat worden.

¹⁴ Naar analogie met het 'Decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp' (2004).

¹⁵ Informatie over gedrag van kinderen en jongeren in de werking blijft bij voorkeur binnen de werking. Indien de jeugdwerker het wenselijk acht dat men actoren buiten de werking daarvan op de hoogte brengt, consulteert hij altijd vooraf zijn leidinggevende of verantwoordelijke. Het delen van informatie moet duidelijk in het belang zijn van het kind of de jongere. Ze worden daarvan minstens geïnformeerd.

Gegevensverzameling

Veel werkingen beschikken over heel wat gegevens van hun kinderen, jongeren, maar ook ouders, leden, enz. De vernieuwde privacywetgeving legt daarbij strikte regels op voor de verwerking van persoonsgegevens. De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG, of General Data Protection Regulation GDPR) heeft betrekking op het verzamelen, raadplegen, wijzigen, verspreiden, koppelen, publiceren, vernietigen, enz. van persoonsgegevens. Bij persoonsgegevens gaat het om alle gegevens van een geïdentificeerde of identificeerbare (natuurlijke) persoon: naam, foto's en geluidsopnames, adres, e-mailadres en telefoonnummer (ook je persoonlijke contactgegevens op het werk), rijksregisternummer, vingerafdrukken, leeftijd, geslacht, lichamelijke en psychische kenmerken, financiële situatie, bankrekeningnummer, geheime codes, gezinssamenstelling, geaardheid, vrijetijdsbesteding, lidmaatschappen, gerechtelijke gegevens, opleiding, beroep, enz.

30. De jeugdwerker volgt de GDPR: De jeugdwerker gaat te allen tijde transparant en eerlijk te werk en informeert de kinderen, jongeren en/of ouders op een begrijpelijke en correcte manier over zijn manier van werken. Hij geeft hen volledige informatie over wat er met ingewonnen gegevens gebeurt, welke gegevens gebruikt worden en waarom. De jeugdwerker informeert daarover voordat hij de eerste gegevens opslaat. De verantwoordelijke binnen de organisatie maakt bovendien een privacyverklaring op die op de website wordt gepubliceerd. Op deelnemings-, inschrijvingsformulieren of andere documenten kan steeds naar deze verklaring verwezen worden¹⁶.

7. Werken in team en verantwoordelijkheden tegenover de werking

31. De jeugdwerker is op de hoogte van de afspraken en houdt zich hier aan.
32. De jeugdwerker werkt loyaal mee aan de uitvoering en de ontwikkeling van de doelstellingen en het beleid van de organisatie.
33. De jeugdwerker toetst eigen opvattingen aan die van collega's en stelt eigen inzichten en beroepservaring actief beschikbaar.
34. De jeugdwerker meldt interne mistoestanden, zoals herhaaldelijke deontologische fouten van medejeugdwerkers of tekortkomingen van de organisatie, aan de bevoegde persoon (vertrouwenspersoon, leidinggevende, preventieadviseur, Aanspreekpunt Integriteit, ...) binnen de organisatie.
35. De jeugdwerker bespreekt met zijn leidinggevende of verantwoordelijke wat nodig is om goed te functioneren binnen de werking.

¹⁶ L. Tas, Scwitch, 2017